“सूचनाको हकको संरक्षण, संवर्द्धन र प्रचलन एबं सुशासन प्रबर्द्धनमा निर्बाचित जनप्रतिनिधि र राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको भूमिका”

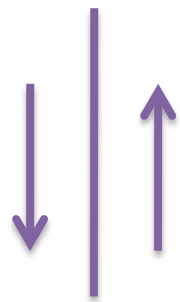

<u>प्रस्तुतकर्ता</u>

कृष्णहरि बाँस्कोटा

प्रमुख सूचना आयुक्त, राष्ट्रिय सूचना आयोग

२०७५ माघ ६ गते आईतवार, गुलरिया, बर्दिया

सूचनाको अधिकार भनेको सार्बजनिक निकायका गतिबिधिलाई नागरिकले म्याग्निफाईन ग्लासले हेर्ने बिधि हो ।

संविधान प्रदत्त हक

सूचना माग्ने हक

सूचना पाउने हक

आफ्नो सरोकारको

सार्वजनिक चासोको

जुनसुकै बिषयको सूचना

लोकतन्त्रको आधारभूत मूल्य र मान्यता

लोकतन्त्र

- सु-शासन
- पारदर्शिता
- जवाफदेही शासन प्रणाली
- प्रेस तथा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता नागरिकको सूचनाको हक
- नागरिक सशक्तिकरण

नागरिकको सूचनाको हक = लोकतन्त्र

सूचनाको कानूनले नागरिकलाई धाम पानी बाट जोगाउछ ।

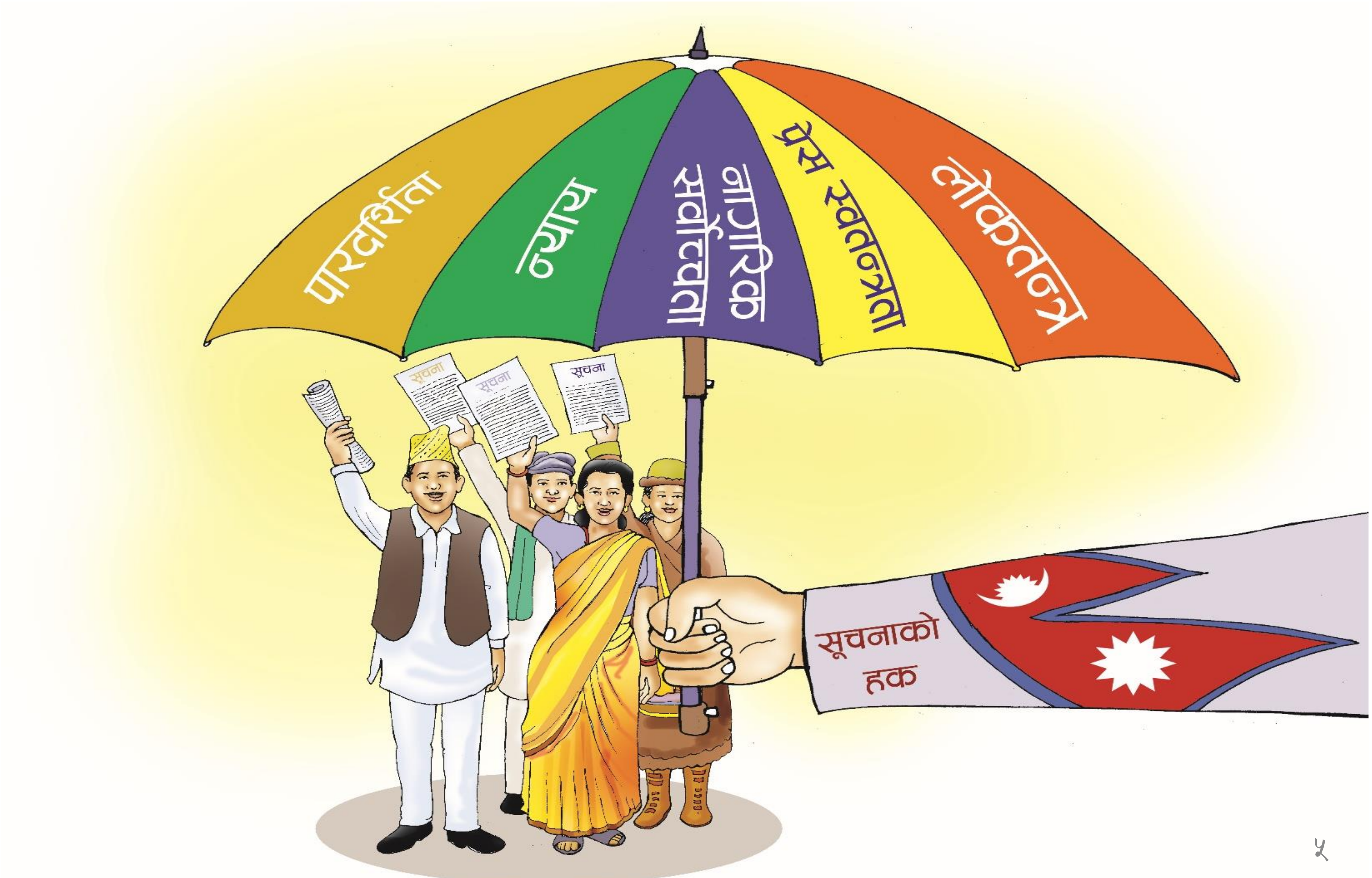

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐनको प्रस्तावना

राज्यका काम-कारबाही लोकतान्त्रिक पद्दति अनुरुप हुनुपर्ने

↓

ती निकायका काम-कारबाही खुल्ला र पारदर्शि हुनपर्ने

↓

ती नागरिकप्रति जवाफदेही र जिम्मेवार हुनुपर्ने

↓

आफूसँग रहेको सार्वजनिक महत्वको सूचनामा नागरिकलाई सहज पहुँच दिनुपर्ने

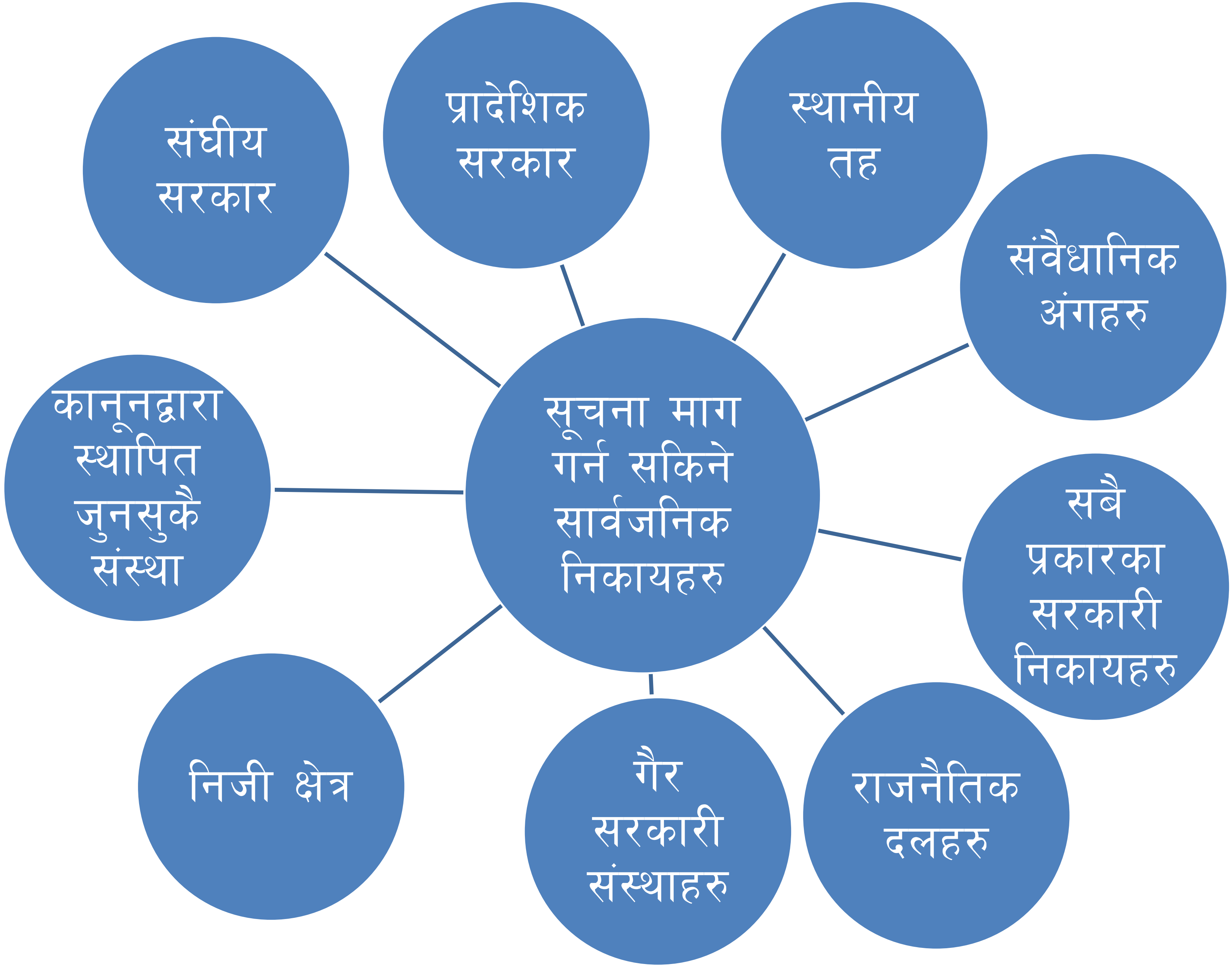
संघीय सरकार
प्रादेशिक सरकार
स्थानीय तह
संवैधानिक अंगहरु
कानूनद्वारा स्थापित जुनसुकै संस्था
सूचना माग गर्न सकिने सार्वजनिक निकायहरु
सबै प्रकारका सरकारी निकायहरु
निजी क्षेत्र
गैर सरकारी संस्थाहरु
राजनैतिक दलहरु

सूचना मागकर्ताले पूरा गर्नु पर्ने शर्तहरु

↓

सूचना अधिकारीसँग लिखित सूचना माग्ने

↓

सूचना मागको प्रयोजन खुलाउनु पर्ने

↓

नेपाली नागरिक हुनु पर्ने

↓

दस्तुर तिर्न सहमत हुनु पर्ने

↓

निवेदनमा सूचनाको हक खुलाउनु पर्ने

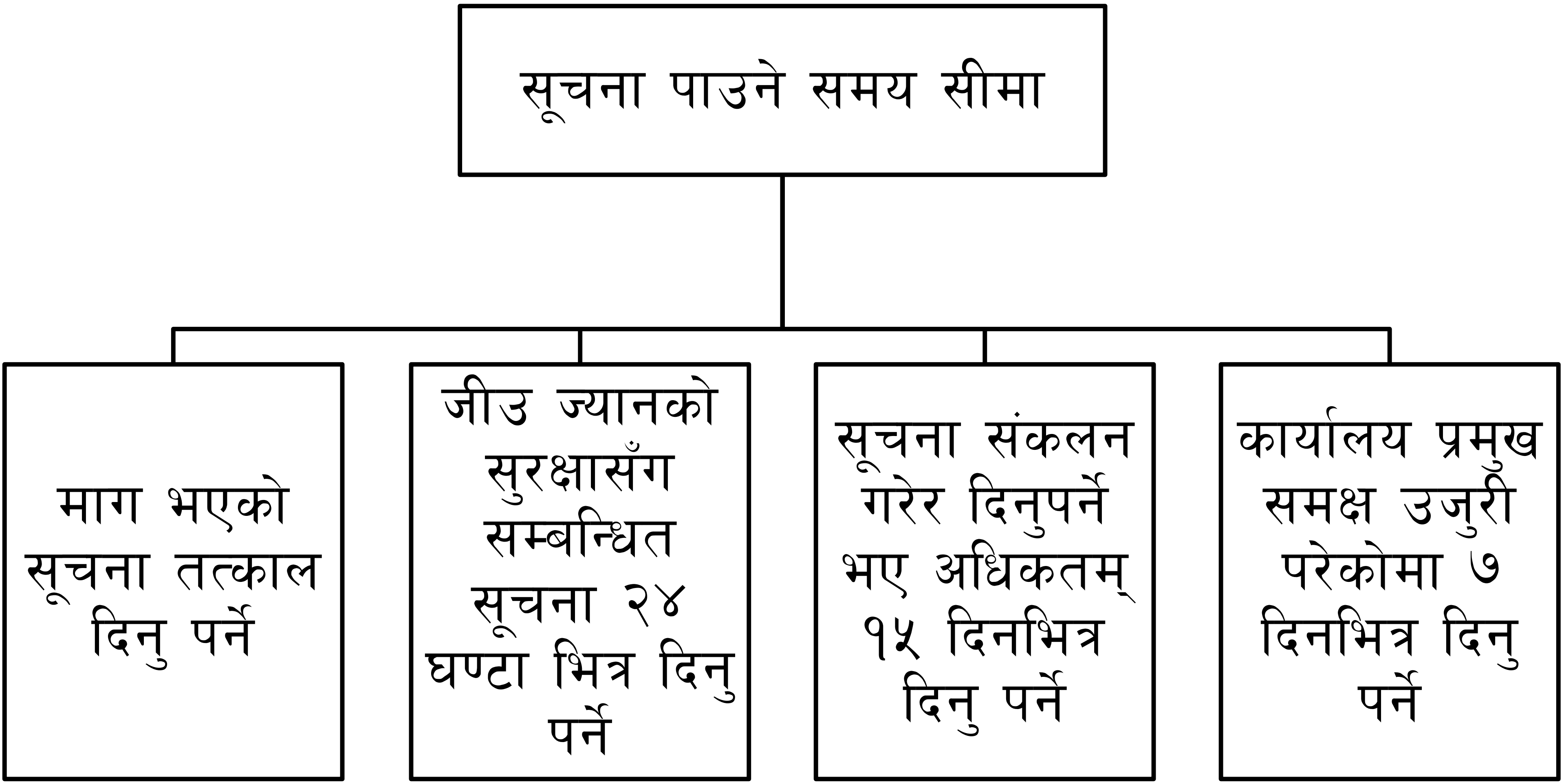
सूचना पाउने समय सीमा
माग भएको सूचना तत्काल दिनु पर्ने
जीउ ज्यानको सुरक्षासँग सम्बन्धित सूचना २४ घण्टा भित्र दिनु पर्ने
सूचना संकलन गरेर दिनुपर्ने भए अधिकतम् १५ दिनभित्र दिनु पर्ने
कार्यालय प्रमुख समक्ष उजुरी परेकोमा ७ दिनभित्र दिनु पर्ने

सूचनाको दस्तुर

निवेदन, उजुरी र पुनरावेदन दर्ता गर्दा कुनै दस्तुर नलाग्ने

↓

हुलाक टिकट टाँस्नु नपर्ने

↓

प्रथम १० पृष्ठ निःशुल्क पाईने

↓

एघार पृष्ठदेखि प्रति पृष्ठ रु. ५ लाग्ने

↓

प्रथम आधा घण्टाको अवलोकन दस्तुर निःशुल्क हुने, त्यसपछि प्रति व्यक्ति प्रति घण्टा रु. ५० दस्तुर लाग्ने

स्वतः प्रकाशनको व्यवस्था

नागरिकले सूचना माग नगरे पनि सूचना प्रवाह गर्ने विधि

↓

प्रत्येक ३/३ महिनामा स्वतः प्रकाशन गर्ने

↓

स्वतः प्रकाशनमा २० ओटा शीर्षकभित्र सूचना प्रवाह गर्ने

↓

साउन-असोज, कार्तिक-पुस, माघ-चैत, बैशाख-असारको स्वतः प्रकाशन १५ दिनभित्र गर्ने

↓

यस्तो स्वतः प्रकाशन वेवसाईट, सूचना पाटी, फ्लेक्स बोर्ड, होर्डिङ्ग बोर्ड, बुलेटिन लगायतमा प्रकाशित गर्ने

मुस्कान सहितको सुशासन:तीन महिने स्वतः प्रकाशन

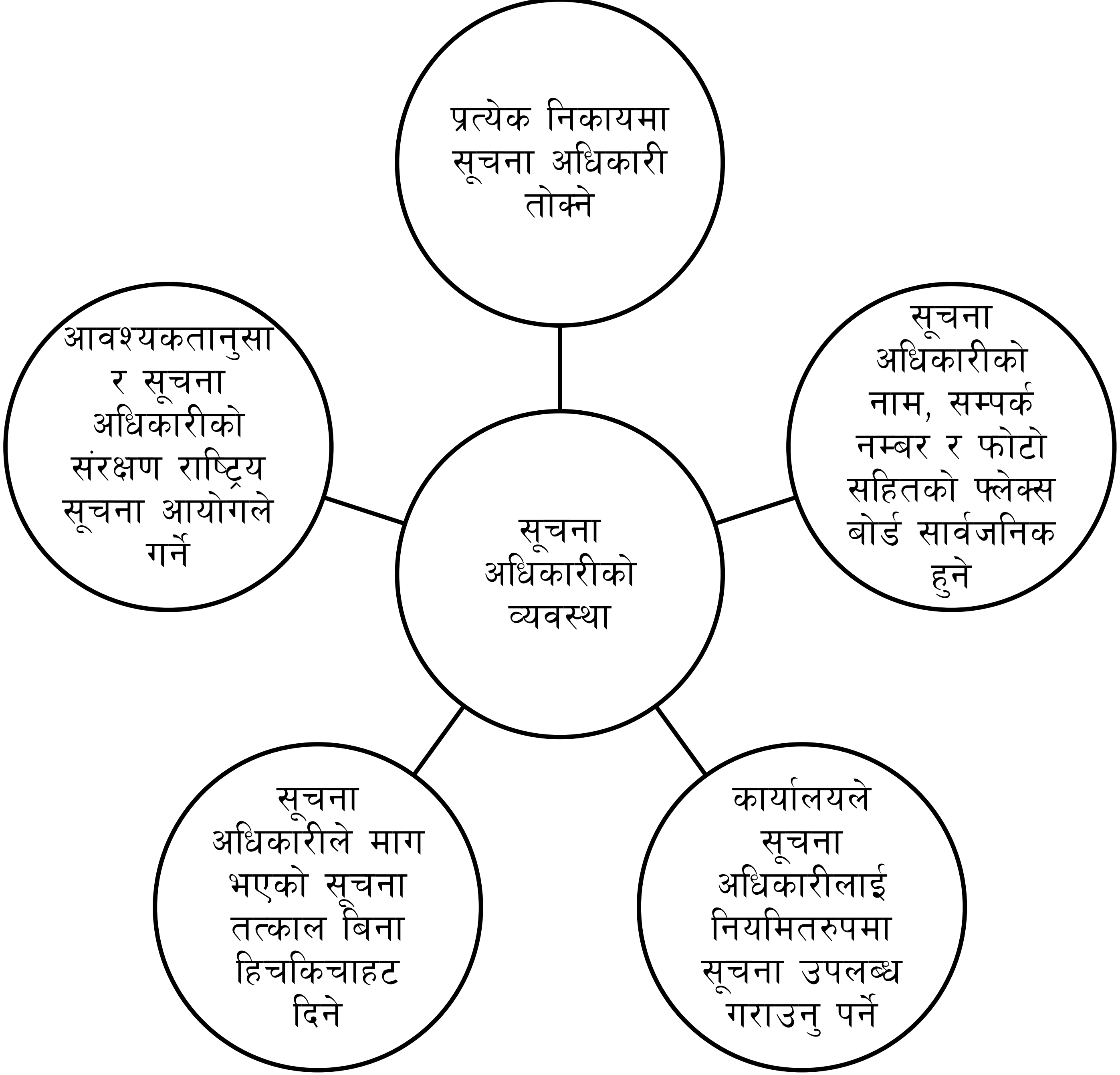
सूचना अधिकारीको व्यवस्था
प्रत्येक निकायमा सूचना अधिकारी तोक्ने
सूचना अधिकारीको नाम, सम्पर्क नम्बर र फोटो सहितको फ्लेक्स बोर्ड सार्वजनिक हुने
कार्यालयले सूचना अधिकारीलाई नियमितरुपमा सूचना उपलब्ध गराउनु पर्ने
सूचना अधिकारीले माग भएको सूचना तत्काल बिना हिचकिचाहट दिने
आवश्यकतानुसार सूचना अधिकारीको संरक्षण राष्ट्रिय सूचना आयोगले गर्ने

सार्वजनिक निकायको दायित्व

- नागरिकको सूचनाको हकको सम्मान गर्ने
- दिन मिल्ने र नमिल्ने सूचना छुट्याएर राख्ने
- विभिन्न राष्ट्रिय भाषामा सूचना तयार गर्ने
- सूचना प्रवाहमा आम सञ्चारको प्रयोग गर्ने
- सूचना प्रवाहमा दक्ष तुल्याउन कर्मचारीलाई तालीम दिने
- कम्तिमा २० बर्षसम्मका सूचना अद्यावधिक गर्ने
- अधिकतम् खुलासाको सिद्धान्त अपनाउने

सजायको व्यवस्था

- रु. २५ हजारसम्म जरिवाना
- दैनिक रु. २००/- जरिवाना
- विभागीय कारबाही
- अटेरी बापत थप रु. १० हजार जरिवाना

सूचनाको कानूनमा अपवादको सिद्धान्त छ ।

सूचना प्रवाहमा बाध्य नहुने बिषयहरु

- सार्वभौमसत्तामा खलल पर्ने
- सुरक्षामा असर पर्ने
- अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धमा खलल पर्ने

- अपराधको अनुसन्धानमा असर पर्ने

- आर्थिक हितमा असर पर्ने
- बौद्धिक हितमा असर पर्ने
- बैकिङ्ग गोपनीयतमा असर पर्ने

- जातिय सदभाव भड्किने बिषय, र व्यक्तिगत गोपनीयताका बिषयहरु

सूचनाको हक कस्तो हक हो ?

यो मौलिक हक हो	संकटकालको सिमित अबधिमा बाहेक कहिल्यै निलम्बन हुँदैन
सर्वोच्च अदालत र उच्च अदालतले आदेश गर्न सक्छन्	परमादेश, प्रतिषेध, उत्प्रेषण, बन्दी प्रत्याक्षीकरण, अधिकार पृच्छा
संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रचलनमा राष्ट्रिय सूचना आयोग छ	यसर्थ नागरिकका हक मध्येको श्रेष्ठ हक हो

सूचनाको हकरुपी जल सिंचनले बिरुवा सर्पिन्छ ।

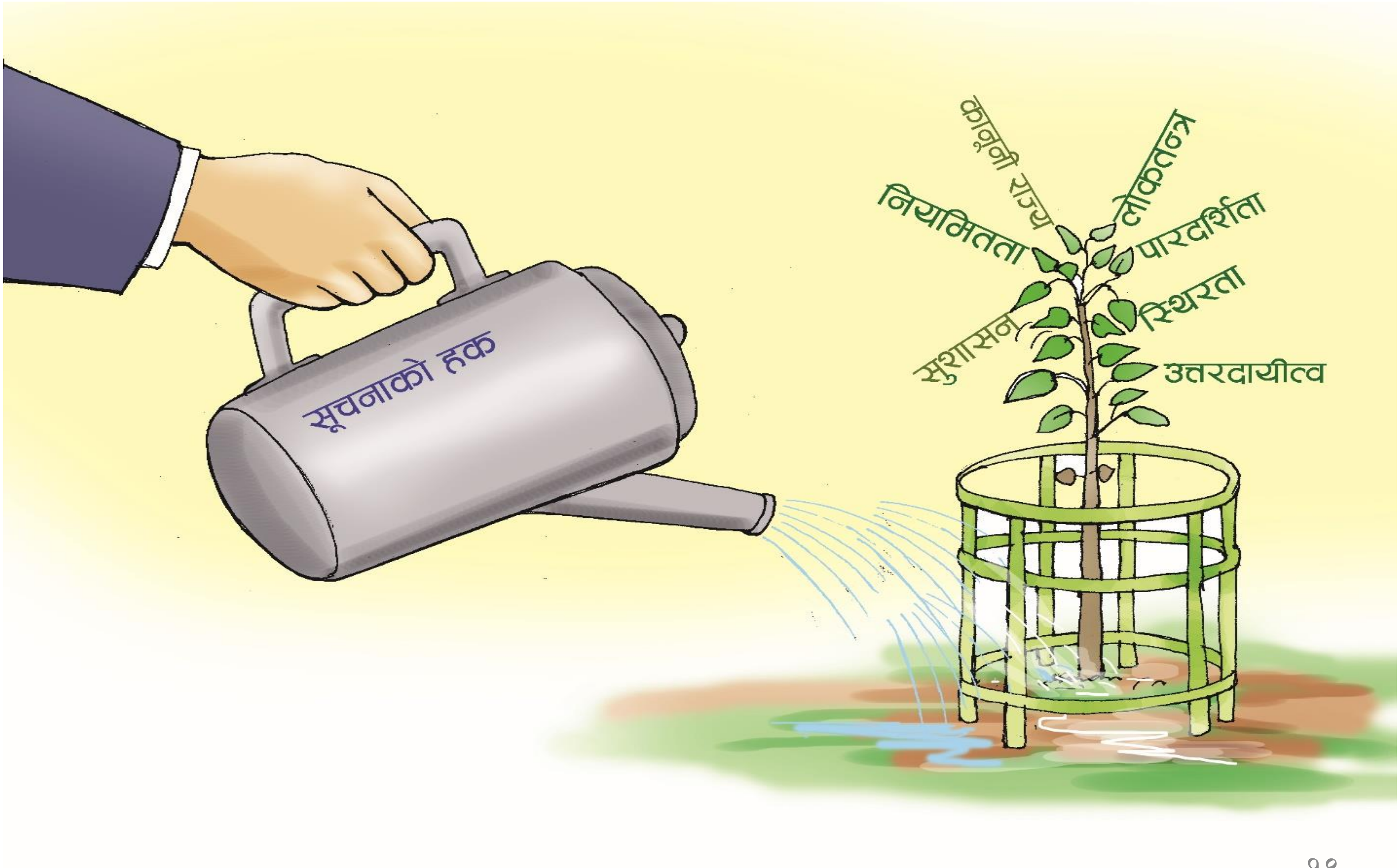

बास्तविक सूचना दिन धक मान्नु पर्दैन ।

सार्वजनिक जिम्मेवारीमा रहेकाले जनताले सोधेको प्रश्नको उत्तर दिनु पर्छ ।

सूचनाको हक भनेको सार्वजनिक कार्यको खबरदारी हो ।

सूचना व्यबस्थित हुनै पर्छ ।

अब्यवस्थित सूचना वितरण

ब्यवस्थित सूचना वितरण

अनेक सूचना : अनेक नागरिकलाई दिनु पर्छ ।

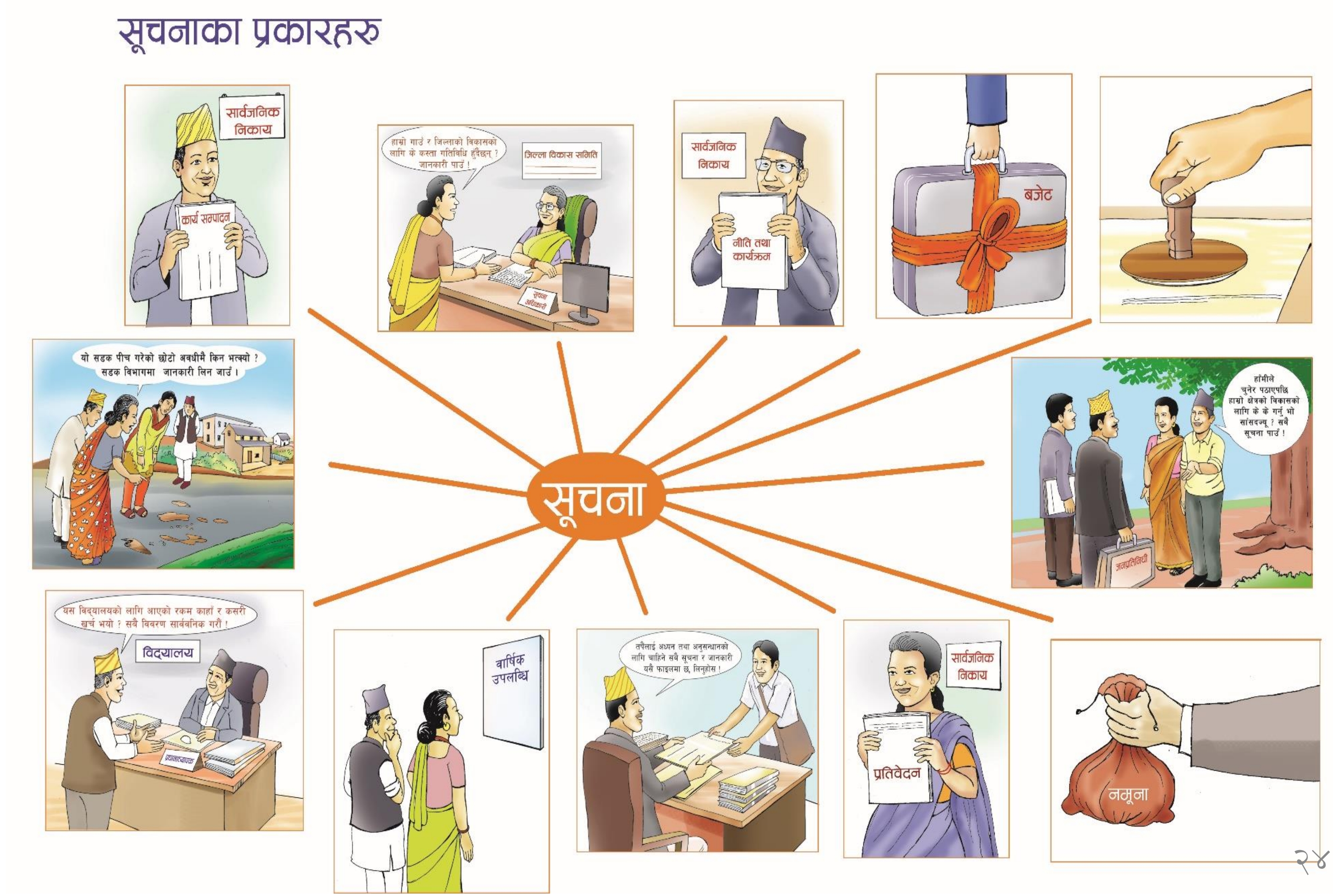

सूचनाको हक विकृतिका विरुद्धको अभियान हो ।

लोकतन्त्ररुपी मोटर सूचनाको हकरुपी ईन्धनबाट चल्छ।

“सकारात्मक सोचको विकास र मुलुकको परिबर्तनमा निर्बाचित जनप्रतिनिधि र राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको भूमिका”

प्रस्तुतकर्ता

कृष्णहरि बाँस्कोटा

प्रमुख सूचना आयुक्त, राष्ट्रिय सूचना आयोग

बाह्र छोरा तेह्र नाति मै बूढाको नाम्लो तालुमाथि ।
सम्बृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको खोजी ।

सुशासनका आयामहरु

- **राजनीतिक आयाम :**

  सुशासनलाई राजनीतिक परिवेशमा नियाल्दा अत्याधिक जनसहभागिता, संघीयता र वहुलतावाद नै प्रमुख तत्वका रुपमा देखा पर्दछन् ।

- **व्यवस्थापकीय आयाम** :

  सुशासनको व्यवस्थापकीय आयामभित्र छरितो तर सक्षम सरकारको भावना मुखरित भएको हुन्छ

- **नैतिक आयाम :**

  सुशासनको नैतिक आयामभित्र पारदर्शिता र स्वच्छ प्रशासनको भावना लुकेको हुन्छ ।

खुल्ला सरकार

१. प्रजातन्त्र (Democracy) को सट्टामा सहभागितामूलक प्रजातन्त्र (Participatory Democracy) ले स्थान लिएको छ ।

२. स्वेत पत्र (White Paper) को सट्टा सल्लाह माग्ने (Green/Blue Paper) जारी गर्ने चलन चलेको छ ।

३. अधिकार प्राप्तले निर्णय गरे (Legal) हुन्छ, तर सहभागितामा निर्णय गरे (Legitimacy) हासिल हुन्छ ।

४. शासन (Rule) गर्ने होईन, सहजीकरण (Facilite) गर्ने हो ।

५. शासन पद्धतिमा सुधार (Reform) होईन, सरकारको पुनर्आविष्कारको (Reinventing Government) जमाना छ ।

६. लोक कल्याणकारी प्रणालीको (Welfare Approach) प्रणालीको स्थानमा पनि अधिकारयुक्त प्रणाली (Right Based Approach) आएको छ ।

जापानको अनुकरणीय अबस्था

- Quality Cercal खडा गर्नें ।
- SOP तयार गरी लागू गर्नें ।
- TQM मा काम गर्नें ।
- हरेक कामले ISO 9000 हासिल गर्नें ।

विश्वव्यापी प्रशासन सुधारका अनुकरणीय प्रयासहरु

- अजरबैजान : Government in your pocket
- न्यूजिल्याण्ड : Contact Management
- बेलायत : Citizen Charter/Service Charter
  : Next Step, Service Coupon
- जर्मनी : Peoples' Bonus
- यूरोप अमेरिका : Forgiveness Card
- सिंगापुर : Administrative Operation Chamber Room
- मलेसिया : vision Twenty /Twenty
- भारत : Cashless Village
- यूरोप : सेवा प्रवाह हुलाकबाट
  : Leadership Assessment Center
  : Crowd Source
  : Innovation Buy

महिलाको अप्ठ्यारो बुझ्न जसरी पुरुषले महिलाको जुत्ता लगाए हिडेका छन् सोही रितले सरकारले जनताको जुत्ता लगाएर हिड्नु पर्छ।

nagariknews.com
Friday 2 June 2017, शुक्रबार १९ जेठ २०७४

हाई हिल 'सुज'मा पुरुष

तस्बिर : एजेन्सी

क्यानडाको टोरोन्टोमा आयोजित '२०१७ वाक अ माइल इन हर सुज' कार्यक्रममा हाई हिल सुज लगाएका प्रतिस्पर्धी। महिलाविरुद्ध हुने हिंसामा आवाज उठाउनका लागि आयोजना गरिएको कार्यक्रमा ६०० सहभागिले भाग लिएका थिए।

सेवाग्राहीको सन्तुष्टीमापन

- उपभोक्ताको सन्तुष्टी

(Customer's Statisfaction)

- मूल्य (Cost)
- समय (Time)
- सम्पर्क विन्दु (Contact Point)

सेवाग्राहीको सन्तुष्टी बढाउने उपाय

- उपभोक्ताको बिचार बुझ्ने (Customer's Survey)
- सेवा प्रदान गर्दा उपकरणहरुको प्रयोग गर्ने

(Use of Technology)

- स्वःअनुभवका आधारमा सेवामा सुधार गर्ने (Turnout)
- सेवाको व्यापक प्रचार-प्रसार अर्थात् बजारीकरण गर्ने (Service Marketing)

न्यूनतम ख्याल गरौं ।

- कसैबाट सहयोगको अपेक्षा गर्नुपूर्व उसलाई सहयोग पुर्‍याऔं ।
- अर्काबाट आफ्नो ईच्छा पूरा गराउन पहिला उसकै ईच्छा बुझेर सो ईच्छा पूरा गरिदिऔं ।
- दिन हिचकिचाउनु र लिन ईच्छुक हुनु राम्रो होईन ।
- आदर चाहनेले सर्बप्रथम अर्कालाई आदर गर्नुपर्छ ।

सकारात्मक सोच के हो ?

- फुलको आँखामा फुलकै संसार, काडाँको आँखामा काडै संसार ।
- मैले के पाए होइन, मैले के दिन सके ?
- यो गरेर मलाई के फाइदा कि ? यो गरेर मलाई के बेफाइदा ?
- अहिले नगरे कहिले गर्ने ? मैले नगरे कसले गर्ने ? भन्ने सोच हो ।

चित्रले के देखाँउछ ?

(क) अव्यबस्थित जीवन वा कार्य

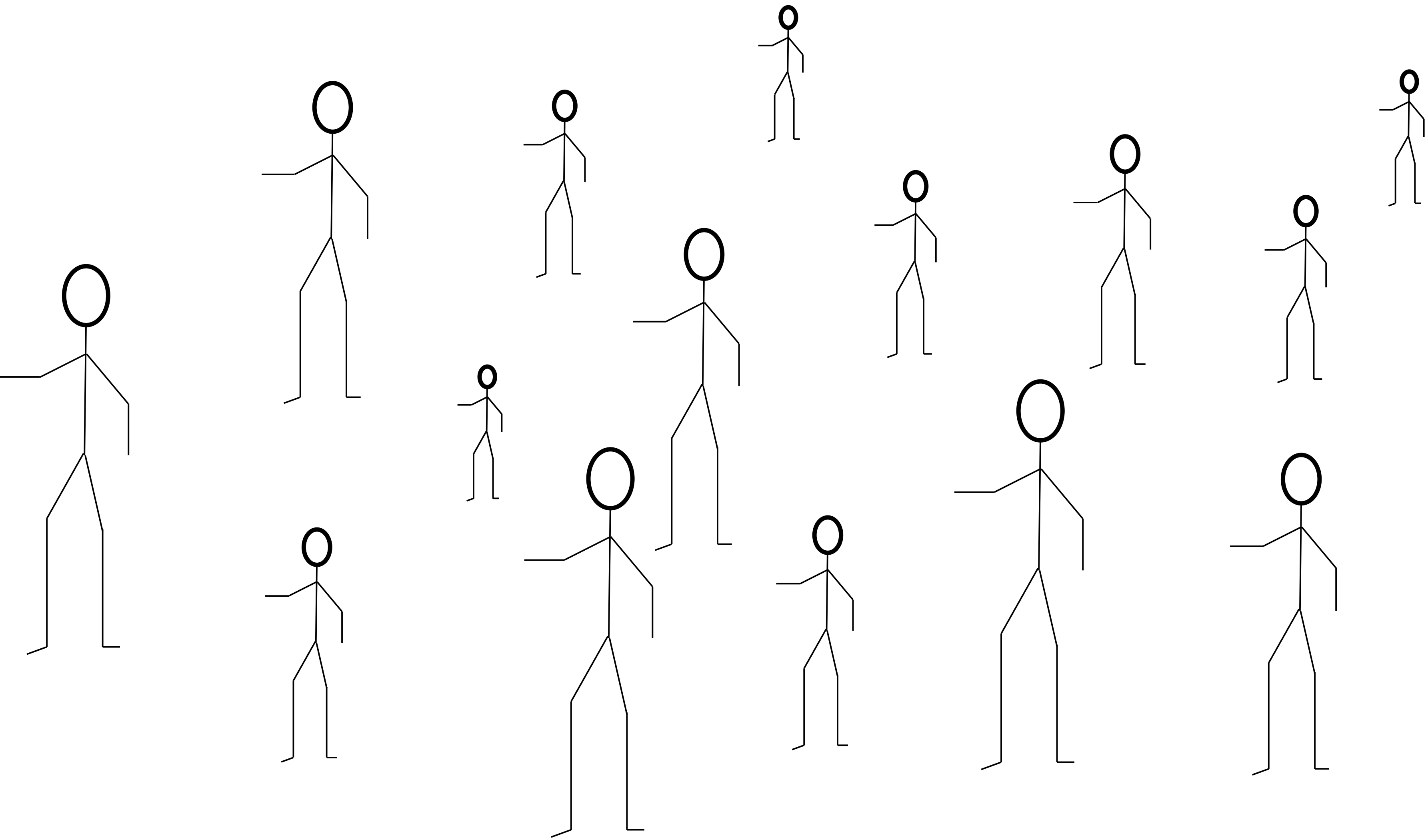

चित्रले के देखाँउछ ?

(ख) व्यबस्थित जीवन वा कार्य

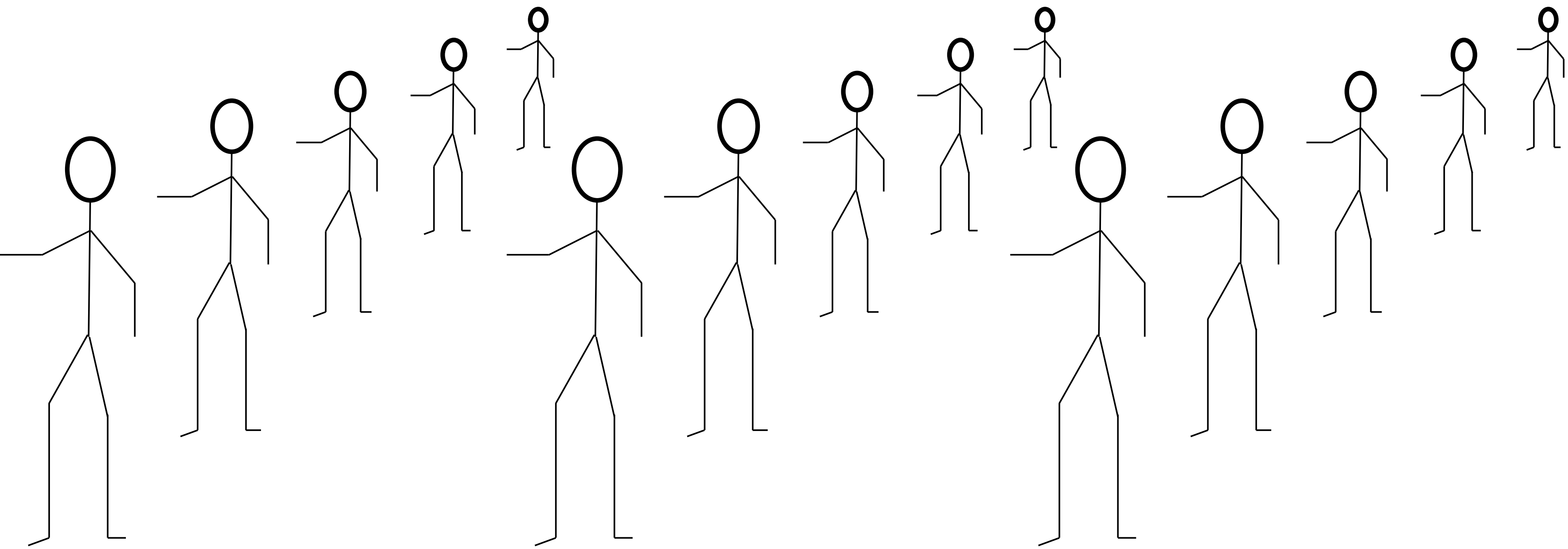

सोझो पूल होईन, घुमाउरो पूल पनि बन्छ ।

bridge anniversary

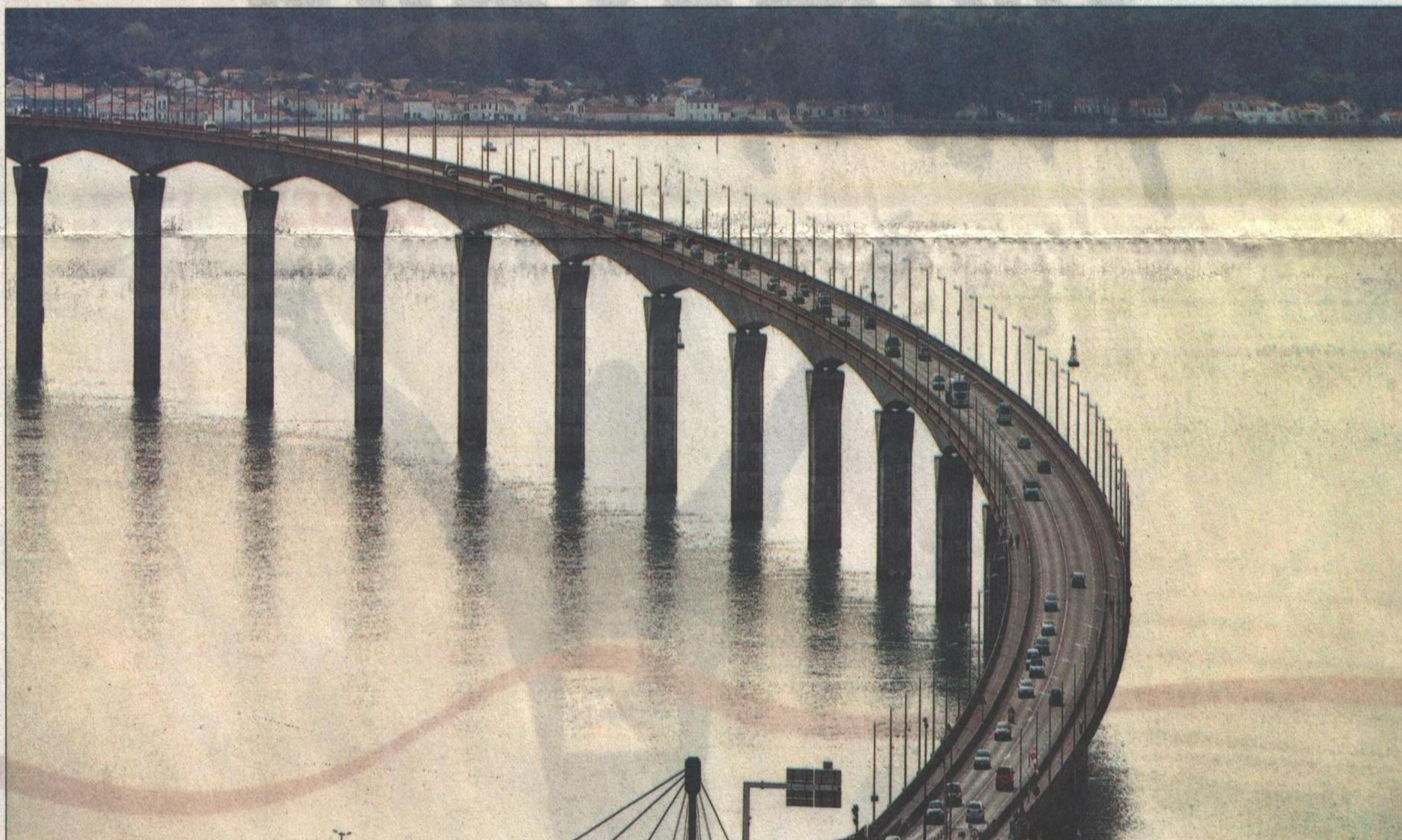

■ An aerial photo shows cars crossing the Ile de Re bridge, connecting La Rochelle to the Ile de Re island, on the eastern coast of France. The bridge is the second longest in France at 3840 metre and will celebrate its 30th anniversary on Saturday.

AFP/RSS

चित्र बुझी कथा लेखौ

१
२
३
४
५

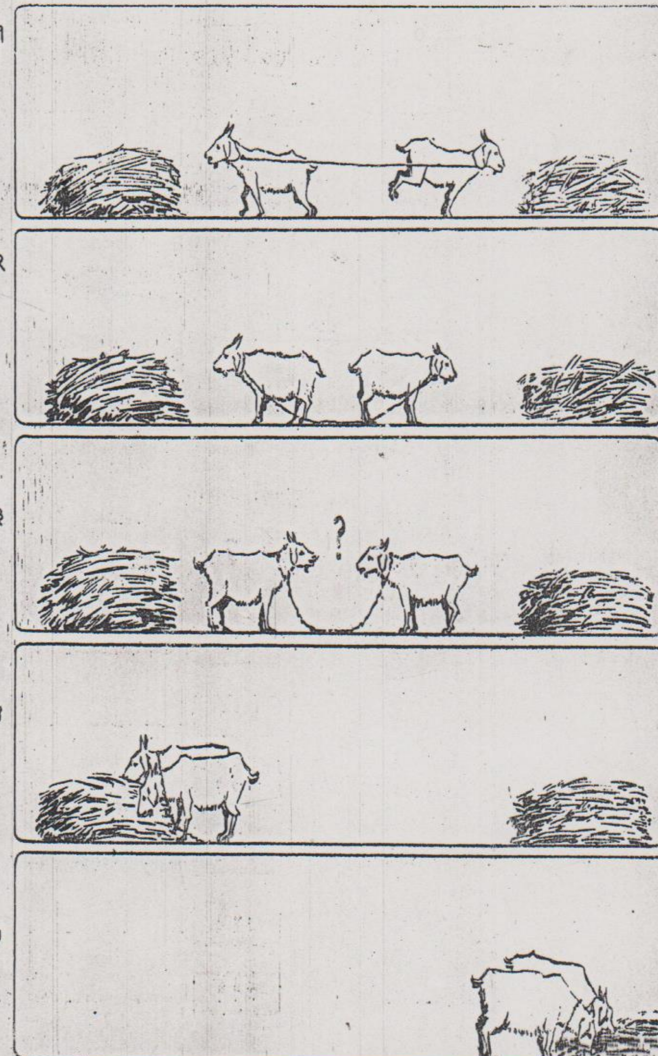

सकारात्मक सोचले मानिसको मानिसलाई ज्ञानी बनाउछ ।

जो उ आफू जान्दैन र जान्दिन भन्ने पनि जान्दैन
उ मुर्ख हो, त्यसलाई छुट्याउ ।

जो उ आफू जान्दैन, तर जान्दिन भन्ने जान्दछ
उ साधारण हो, त्यसलाई सिकाउ ।

जो उ आफू जान्दछ तर जान्दछु भन्ने जान्दैन
उ सुषुप्त हो, त्यसलाई ब्युझाउ ।

जो उ आफू जान्दछ र जान्दछु भन्ने जान्दछ
उ ज्ञानी हो, त्यसलाई पछ्याउ ।

सकारात्मक सोचले जीवनको आदर्श के हो ?

- मानिस सधैंभरी गर्न नहुने काम गर्नबाट डराओस् ।
- तर, गर्नुपर्ने काम नगरिएलाकी भनी सावधान रहोस् ।
- नसा चढ्ने किसिमले कुनै पदार्थको सेवन नगरोस् ।

साथै विद्या, धन र कुलको घमण्ड नगरोस् ।

सकारात्मक सोचले भन्छु, कृपया गर्नुस् स्वतः जानिन्छ ।

पढेको कुरा बिर्सिन्छ
देखेको कुरा संभिन्छ
गरेको कुरा जानिन्छ
गर्दै गरे बानीपर्छ ।

केही कटूसत्य कुरा ।

- मानिसले के के गरिसक्यो कहा ंपुगी सक्यो, ब्रमाण्ड नै पिईसक्यो तनतनि, हाम्रा बाहुन नानी अझैपनि दंग छन छामी जनै टुपी कन्दनी ।

के यो साच्चै हो ? जहां ईच्छा तहां उपायं ।

सकारात्मढंगले सोच्दा आखिर के असंभव छ र ? कसो ?

चीनको सान्जी क्षेत्रस्थित साहुवा पहाडको भीरमा सिसा बिछ्याएर बनाइएको काठे पुलमा हिंडदै पर्यटक । तस्बिर : सिन्हवा

को अग्ली, उभिएकीहरु कि बसेकी ?

मिस नेपाल प्रतियोगितामा शुक्रबार साँझ विजयी घोषणा भएपछि मिस नेपाल वर्ल्ड निकिता चन्दक (कुर्सीमा) । र, बायाँबाट क्रमशः मिस नेपाल अर्थ रोजिना श्रेष्ठ, मिस नेपाल इन्टरनेसनल नीति शाह, मिस नेपाल एसिया प्यासेफिक सहारा बस्नेत । समाचार पृष्ठ ८ मा ।

तस्बिर : प्रताप थापा/कान्तिपुर

सकरात्मक सोचले ईमान्दार बनाउछ ।

- ईमान्दारिता लालबहादुर शास्त्रीको जस्तो होस् ।
- चाणक्यले बत्ती निभाएर उच्च नैतिकता देखाउन सकियोस् ।

कस्को छाती मूल्यवान ?

<u>सकारात्मक सोचले असल मार्गतर्फ डोर्‍याउछ ।</u>

•हेर्दा एउटै देखिन्छ सलाईको काटी, एउटा काटीले दियो जलाएर अन्धकारमा उज्यालो दिन्छ, अर्को काटीले बनमा डढेलो लगाएर सखाप पार्छ ।

• बीउ राम्रो कि नराम्रो भनी थाहा पाउन फल हेर्नुपर्छ । मानिस राम्रो कि नराम्रो भनी थाहा पाउन उसको कार्यशैली हेर्नुपर्छ ।

सकारात्मक सोचले निष्ठामा रहन सिकाउछ।

- निमले आफ्नो निष्ठा छोड्दैन ।
- आफ्नो हैसियतमा रहदै विलियम ईवार्ड ग्ल्याडसस्टोनले दोस्रो श्रेणीमा यात्रा गरेका थिए ।
- एउटा जोगीले आफूले चिनी खान छोडेर अरुलाई चिनी खान छोडने उपदेश दिएका थिए ।
- स्वंय रोलमोडेल हुन यतिन्द्रनाथले बुढी आमाको भारी बोकी दिए ।

फलले भरिएको हागों नझुकेको कहां छ र ?

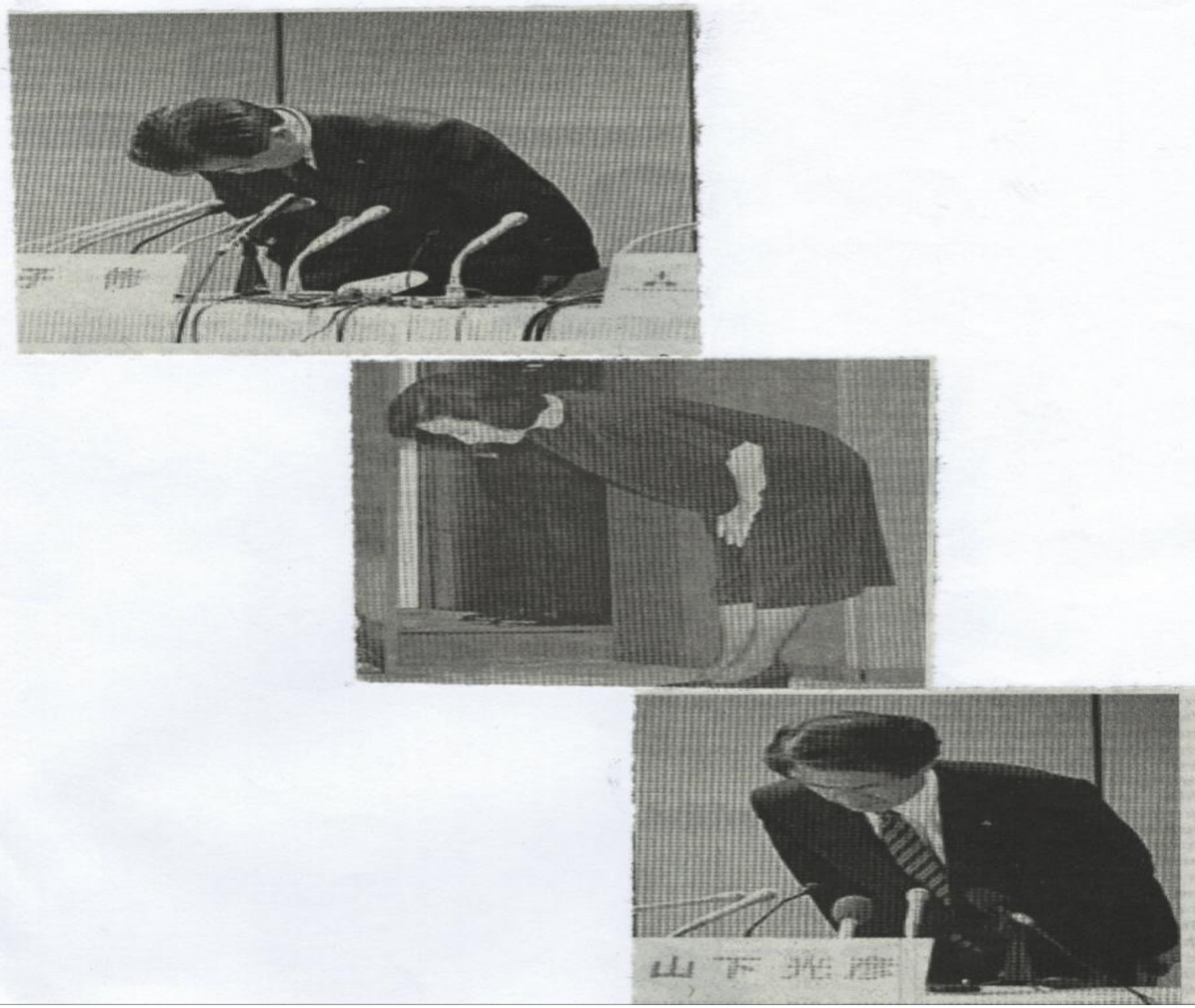

सकारात्मक सोचले असल मानिसका गुणहरु जानिन्छ।

- **असल मानिसको गुण : बिनम्रता**

उपकारी गुणी व्यक्ति निहुरिन्छ निरन्तर

फलले भरिएको हागों नझुकेको कहां छ र ?

- **असल मानिसको गुण : घमण्ड नगर**

लोकमा हुदैन कसैको एकैनाश समुन्नति,

अरुको के कुरा हेर सँध्यामा सूर्यको गति।

- **असल मानिसको गुण : शान्त रहने :**

खहरे गडगटाहट सहित बग्छ,

नदी सुसाउदै बग्छ,

समुन्द्र शान्त हुन्छ।

कर्म गर, सिप र उत्साहको मिश्रण देखाउ ।

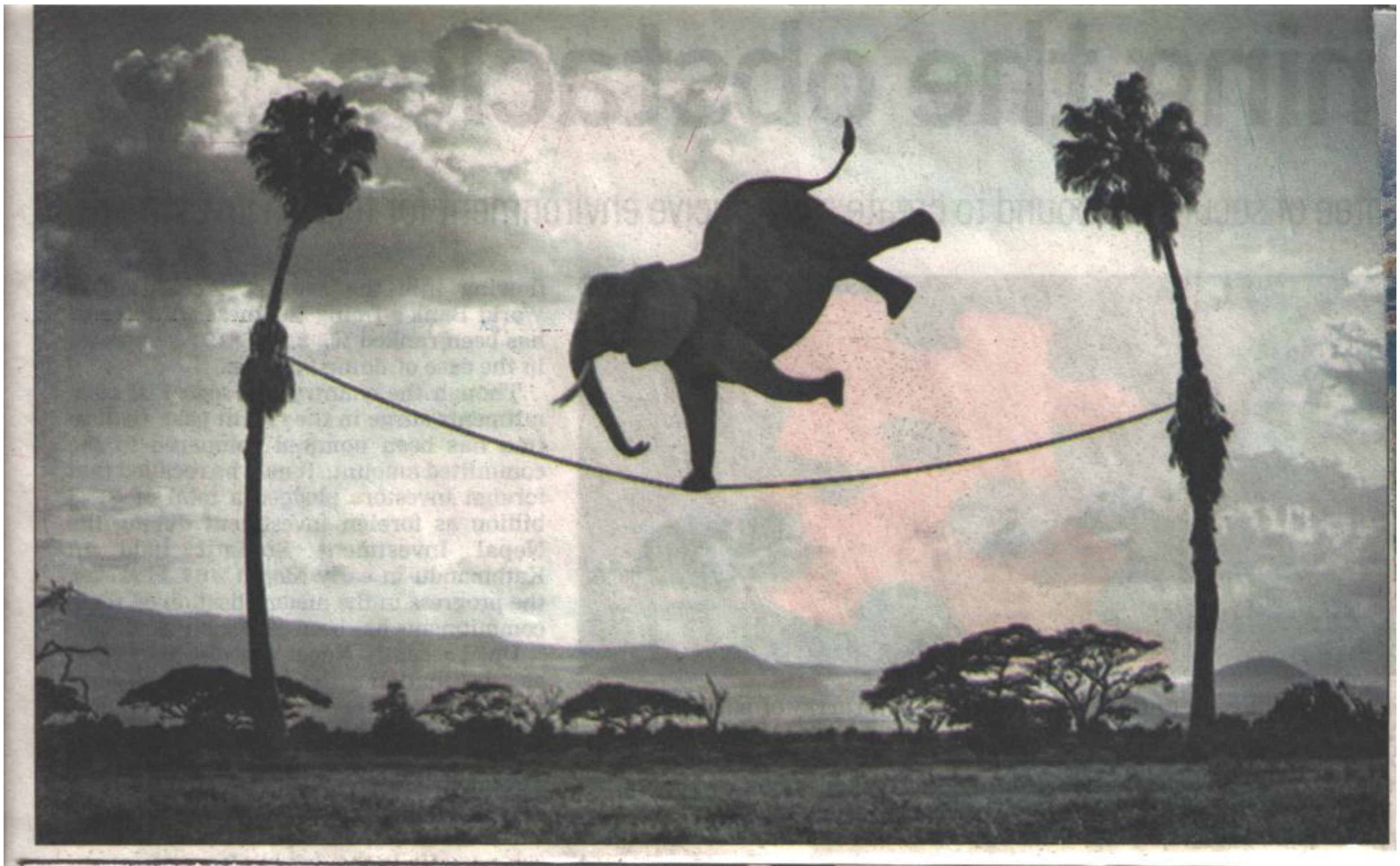

सकारात्मक सोच र जीवनको सन्देश ।

- कर्ममा तिम्रो अधिकार छ, फलमा छैन ।
- क्रोध नै तिम्रो शत्रु हो । अर्थात् आफ्नो मित्र र शत्रु दुबै तिमी आफै हो ।
- अज्ञानतालाई नष्ट गर्ने उपाय ज्ञान हासिल गर्नु हो ।

मान्छेले केहि न केहि गरिरहेको छ, यो ठूटो कि मोटर साईकल ।

मोटरसाइकल : फेसबुकमा भेटिएको एउटा लेटेस्ट मोटरसाइकल ।

सकारात्मक सोच र जीवनको सन्देश ।

- बिरालो कालो होस् वा सेतो होस्, मुसा मार्नुपर्छ ।
- खुट्टा अनुसार जुत्ता बनाउने हो । जुत्ता अनुसार खुट्टा काट्न सकिन्न ।
- गल्ती त्यसैले गर्दैन, जसले कहिले केही गरेको छैन ।
- जीवनमा गरेको कुनैपनि काम खेर्र जादैन, यसर्थ मानिस सधै कुनै न कुनै काममा संलग्न भैरहनु पर्छ ।

कुन बाटो कता जाने होला । खोलो बिनाको पुलै पुल ।

Aerial photo taken on Sunday shows the interchange of Baotou-Maoming expressway and Yongshun-Jishou highway in Xiangxi Tujia and Miao Autonomous Prefecture, central China's Hunan Province.

सकारात्मक सोच : मनन् गरौँ ।

- बाटो बताउने धेरै हुन्छन् तर सहि बाटो बताउने थोरै हुन्छन् । यसैगरी शुभयात्रा भन्नेहरु धेरै हुन्छन्, तर सँगै हिड्ने कम हुन्छन् । याद गरौँ, लडेका बखत हात दिएर उठाइदिने त एक दुई जना मात्रै हुन्छन् ।
- मानिस आउँदाको पहिचान लुगाबाट हुन्छ, जादाँको पहिचान क्षमताबाट हुन्छ ।

बोल्ने होईन गर्ने हो । नेपालीको सान ।

रुइतलाई पद्मश्री

सकारात्मक सोच : कृपया, कम बोल्ने की ?

- तिम्रा दुई आँखा छन् , दुईपटक हेर । दुइवटा कान छन्, दुईपटक सुन । एउटा मुख छ, एकपटक बोल ।
- कारण, मौन रहनु एउटा ठूलो हतियार प्रयोग गर्नु हो ।
- यो कुरा बुझ, बोल्न बुद्धि भए पुग्छ, मौन रहन बुद्धि र विवेक चाहिन्छ ।

दुखको मुहान : भाले भिडन्त ।

सकारात्मक सोच : मानिसको मूल सत्रु चिनौं ।

- मानिसको मुख्य सत्रु रिस, राग, क्रोध र वासना हो ।
  यसले हाम्रो जीवन नै नर्कमय बनाइदिन्छ ।
- क्रोधले भ्रम पैदा हुन्छ ।
  भ्रमले बुद्धि व्यग्र हुन्छ ।
  जब बुद्धि व्यग्र हुन्छ, तब तर्क नष्ट हुन्छ ।
  जब तर्क नष्ट हुन्छ, तब व्यक्तिको पतन हुन थाल्छ ।
- जसले आफ्नो मनलाई नियन्त्रण गर्न सक्दैन, त्यो मन सत्रु बराबर हो ।

दुखको स्रोत र यसबाट बाहिरिने जुक्ति तथा सफल जीवन ।

- जो व्यक्ति सधैं गुनासो गर्छ, उसलाई कहिले पनि सुख मिल्दैन ।
- जो सधै शंका उपशंका गरिरहन्छ, उसलाई पनि लोकमा सुख मिल्दैन ।
- कतिपय काम जीवनमा नगर्नु नै उत्तम हुन्छ । कैयौं काम गरेपछि जीवनमा दुःख आरम्भ हुन्छ ।
- अर्कालाई होच्याउन कटु बचन बोलेको केहीसमय पछि सुन्नेलाई भन्दा बोल्नेलाई बढि पीडा हुन्छ ।
- यसर्थ चन्चल मनलाई नियन्त्रण गर्न अभ्यास गर्नुपर्छ र बिजय हासिल गर्नुपर्छ ।

भाग्यमा छ भन्दैमा मिहिनत नगरी डोकोमा दूध दोएर के अडिन्थ्यो र ?

मान्छेको विकास प्रगति ।

- कर्म रोप्नु ।
- बाली सपार्नु ।
- भाग्य भित्र्याउनु ।

हलो छोडौं ट्याक्टर चलाऔं ।

झापाको जामुनबारीमा खेत जोत्दै किसान र नजिकै खेत जोत्न प्रयोग गरिने ट्र्याक्टर। खेतबारी जोत्न ट्र्याक्टर सजिलो र सस्तो पर्ने भएकाले गोरुको प्रयोग घट्दै गएको छ। ● *विकास कार्की*

मान्छेका सच्चा कुरा ।

- स्वास्थ्य सर्बोत्तम उपहार हो,
- सन्तुष्टि सबैभन्दा मूल्यवान सम्पत्ति हो, र
- विश्वसनीयता सर्बोत्तम सम्बन्ध हो ।

कति लोभलाग्दो र खुसीको हासो । जीवनमा यस्तै हासो भित्र्याऔं ।

फेरी भेटौंला , बाई , नमस्कार ।

कृष्णहरि बास्कोटा, ९८४१३५०२८०,khbaskota1@gmail.com